

Posolstvo Svätého Otca Františka

na 54. svetový deň pokoja

1. januára 2021

Kultúra starostlivosti ako cesta pokoja

1. Na prahu nového roka chcem úctivo pozdraviť predstaviteľov štátov a vlád, zodpovedných činiteľov medzinárodných organizácií, duchovných vodcov a veriacich rôznych náboženstiev a tiež všetkých ľudí dobrej vôle. Všetkým adresujem svoje novoročné želanie, aby tento rok dokázalo ľudstvo napredovať na ceste bratstva, spravodlivosti a pokoja medzi ľuďmi, spoločenstvami, národmi a štátmi.

Rok 2020 bol poznačený veľkou zdravotnou krízou spôsobenou Covidom-19, ktorá sa postupne zmenila na celosvetový fenomén, zasahujúci mnohé sektory, pričom zhoršila iné navzájom prepojené krízy, ako sú klimatická, potravinová, ekonomická a migračná kríza, a vyvolala vážne utrpenia a ťažkosti. Mám na mysli predovšetkým tých, čo stratili niekoho z rodiny alebo blízku osobu, ale aj tých, čo ostali bez práce. Osobitne chcem spomenúť lekárov, sestry, lekárnikov, vedcov a dobrovoľníkov, nemocničných kaplánov, personál nemocníc a zdravotníckych centier, ktorí priniesli a naďalej namáhavo prinášajú veľké obete v snahe zostať pri chorých, uľaviť im v trápení a zachrániť ich život, až do tej miery, že niektorých to stálo vlastný život. Chcel by som vzdať hold týmto ľuďom a opäť apelujem na zodpovedných politikov a na privátny sektor, aby prijali adekvátne opatrenia a zaistili dostupnosť vakcín proti Covidu-19 a základných technológií, potrebných na poskytnutie pomoci chorým a všetkým tým, ktorí sú najbiednejší a najzraniteľnejší.¹

Treba konštatovať, že popri mnohých svedectvách lásky a solidarity sa. žiaľ, znovu začali rozmáhať aj rôzne formy nacionalizmu, rasizmu, xenofóbie a tiež vojny a konflikty, ktoré rozosievajú smrť a ničenie.

Tieto a iné udalosti, ktoré poznačili cestu ľudstva v uplynulom roku, nás učia, aké je dôležité starať sa jedni o druhých a o stvorenstvo, aby sme vybudovali spoločnosť založenú na bratských vzťahoch. Preto som si za tému tohoročného posolstva zvolil: *Kultúra starostlivosti*

¹ Porov. *Videoposolstvo pri príležitosti 75. zasadania Valného zhromaždenia OSN*, 25. september 2020.

ako cesta pokoja. Kultúra starostlivosti ako cesta na porazenie kultúry ľahostajnosti, vyradovania a konfliktov, ktorá dnes často prevláda.

2. Boh Stvoriteľ – pôvodca ľudského povolania na starostlivosť

V mnohých náboženských tradíciách existujú príbehy, ktoré sa odvolávajú na pôvod človeka, na jeho vzťah ku Stvoriteľovi, k prírode a ostatným členom vlastného rodu. V Biblii nám *Kniha Genezis* hneď na začiatku odhaľuje dôležité miesto *starostlivosti* alebo *stráženia* v Božom pláne pre ľudstvo, keď objasňuje vzťah medzi človekom ('*adam*) a zemou ('*adamah*) a medzi bratmi. V biblickom rozprávaní o stvorení Boh zveruje záhradu „vysadenú v Edene“ (porov. *Gn* 2, 8) do rúk Adama a poveruje ho, aby ju „obrábal a strážil“ (porov. *Gn* 2, 15). To značí, že na jednej strane má zem zúrodňovať a na druhej strane ju má chrániť a zachovať jej schopnosť udržiavať život.² Slovesá „obrábať“ a „strážiť“ opisujú vzťah Adama k jeho domovu-záhrade, ale ukazujú tiež dôveru, ktorú Boh do neho vkladá, keď ho robí pánom a strážcom celého stvorenia.

Narodenie Kaina a Ábela je počiatkom príbehu o bratoch, ktorých vzťah je interpretovaný – zo strany Kaina v negatívnom zmysle – v termínoch *starostlivosti* a *ochrany*. Po tom, ako zabil svojho brata Ábela, Kain odpovedá na Božiu otázku takto: „Či som ja strážca svojho brata?“ (*Gn* 4, 9).³ Ale zaiste! Kain je „strážcom“ svojho brata! „V týchto dávných príbehoch, bohatých na hlbokú symboliku, už bolo obsiahnuté presvedčenie, ktoré sme dnes počuli: že všetko navzájom súvisí a že skutočná starostlivosť o náš vlastný život a naše vzťahy s prírodou sú neoddeliteľné od bratstva, spravodlivosti a vernosti voči druhým.“⁴

3. Boh Stvoriteľ – vzor starostlivosti

Sväté písmo predstavuje Boha nielen ako Stvoriteľa, ale aj ako toho, ktorý sa stará o svoje stvorenie, osobitne o Adama a Evu a ich deti. Sám Kain, hoci na neho padá prekliatie z dôvodu zločinu, ktorý spáchal, prijíma od Stvoriteľa ako dar *ochranný znak*, aby bol jeho život ušetrený (porov. *Gn* 4, 15). Táto skutočnosť nielen potvrdzuje *neporušiteľnú dôstojnosť* človeka stvoreného na Boží obraz a podobu, ale ukazuje aj Boží plán na zachovanie harmónie v stvorení, v ktorom „pokoj a násilie nemôžu bývať v tom istom príbytku“.⁵

Práve starostlivosť o stvorenie je základom, na ktorom je ustanovený *Sabbath* (sabat), ktorý neupravuje len Boží kult, ale smeruje k znovunastoleniu spoločenského poriadku a pozornosti

² Porov. encyklika *Laudato si'* (24. mája 2015), 67.

³ Porov. „*Bratstvo ako základ a cesta k pokoju*“, *Posolstvo pri príležitosti 47. svetového dňa pokoja, 1. január 2014* (8. decembra 2013), 2.

⁴ Encyklika *Laudato si'* (24. mája 2015), 70.

⁵ PÁPEŽSKÁ RADA *IUSTITIA ET PAX: Kompendium sociálnej náuky Cirkvi*, 488.

voči chudobným (porov. *Gn* 1, 1 – 3; *Lv* 25, 4). Slávenie jubilejného roka na každý siedmy sabatický rok poskytlo úľavu pre zem, otrokov aj dlžníkov. V tomto roku milosti bola starostlivosť zameraná na najzraniteľnejších, ponúkla sa im nová perspektíva života, aby tak nebolo chudobných medzi ľuďom (porov. *Dt* 15, 4).

Treba spomenúť, že aj prorocká tradícia, v ktorej vrcholí biblické pochopenie spravodlivosti, sa prejavuje v spôsobe, akým spoločnosť zaobchádza s najslabšími vo svojom strede. A preto Amos (2, 6 – 8; 8) a zvlášť Izaiáš (58) neustále dvíhajú svoj hlas v prospech spravodlivosti pre chudobných, ktorých v dôsledku ich zraniteľnosti a bezmocnosti vypočuje iba Boh a postará sa o nich (porov. *Ž* 34, 7; 113, 7 – 8).

4. Starostlivosť v Ježišovej službe

Ježišov život a jeho služba sú stelesnením vrcholného zjavenia Otcovej lásky k ľudstvu (*Jn* 3, 16). V nazaretskej synagóge sa Ježiš zjavuje ako ten, ktorého Pán pomazal a poslal „*oznámiť zajatým, že budú prepustení, a slepým, že budú vidieť; utláčaných prepustiť na slobodu*“ (*Lk* 4, 18). Tieto mesiášske činy, charakteristické pre jubilejné roky, predstavujú najvýrečnejšie svedectvo o poslaní, ktoré mu zveril Otec. Kristus sa so súcitom približuje k chorým na tele i na duchu a uzdravuje ich; odpúšťa hriešnikom a dáva im nový život. Ježiš je Dobrý pastier, ktorý sa stará o svoje ovce (porov. *Jn* 10, 11 – 18; *Ez* 34, 1 – 31); je milosrdným Samaritánom, ktorý sa skláňa k zranenému človeku, lieči jeho rany a postará sa o neho (porov. *Lk* 10, 30 – 37).

Vrcholom Ježišovho poslania je, keď svoju starostlivosť spečatí tým, že sa za nás obetuje na kríži a oslobodí nás spod otroctva hriechu a smrti. Darovaním svojho života a svojou obetou nám otvoril cestu lásky a každému z nás hovorí: Nasleduj ma! Aj ty rob podobne! (porov. *Lk* 10, 37).

5. Kultúra starostlivosti o život Ježišových nasledovníkov

Skutky duchovného a telesného milosrdenstva predstavujú jadro služby lásky prvotnej Cirkvi. Kresťania prvej generácie sa navzájom delili, aby nikto z nich netrpel núdzu (porov. *Sk* 4, 34 – 35) a usilovali sa poskytnúť spoločenstvu domov, v ktorom je každý vítaný, ktorý je otvorený pre človeka v akejkoľvek situácii a pripravený postarať sa o najzraniteľnejších. Tak sa stalo bežným ponúknuť dobrovoľné dary na nasýtenie chudobných, pochovanie zomrelých a na živobytie sirôt, starých ľudí a obetí nešťastí alebo stroskotancov. A keď v nasledujúcej dobe veľkodušnosť kresťanov trochu ochabla, niektorí cirkevní otcovia trvali na tom, že vlastníctvo je Bohom určené pre spoločné dobro. Ambróz tvrdil, že „príroda všetko dáva ľuďom na spoločné užívanie. [...] Preto príroda zakladá spoločné právo pre všetkých, ale chamtivosť z neho spravila právo len pre

niekoľkých“.⁶ Keď Cirkev prežila prenasledovania prvých storočí, využila slobodu nato, aby inšpirovala spoločnosť a jej kultúru. „Núdzba doby prebudila nové sily v službe *charitas christiana*. Dejiny nám pripomínajú mnohé dobročinné diela. [...] Boli zriadené mnohé inštitúty na pozdvihnutie trpiaceho ľudstva: nemocnice, útulky pre chudobných, sirotince a útulky, hospice, a ďalšie.“⁷

6. Princípy sociálnej náuky Cirkvi ako základ kultúry starostlivosti

Diakonia prvotnej Cirkvi, obohatená o reflexiu otcov a oživovaná cez stáročia činorodou láskou mnohých žiarivých svedkov viery, sa stala pulzujúcim srdcom sociálnej náuky Cirkvi. Ponúka sa všetkým ľuďom dobrej vôle ako cenné dedičstvo princípov, kritérií a odporúčaní, z ktorých sa čerpá „gramatika“ starostlivosti: podpora dôstojnosti každej ľudskej osoby, solidarita s chudobnými a bezbrannými, starostlivosť o spoločné dobro, ochrana stvorenstva.

* Starostlivosť ako podpora dôstojnosti a práv osoby

„Pojem osoba, ktorý sa zrodil a dozrel v kresťanstve, pomáha pri dosahovaní plne ľudského rozvoja. Pretože osoba vždy znamená vzťah, nie individualizmus, vždy potvrdzuje prijatie, nie vylúčenie, jedinečnú a neporušiteľnú dôstojnosť, nie zneužívanie.“⁸ Každá ľudská osoba je cieľom osebe, nikdy nie prostriedkom cenným len pre svoju užitočnosť, a je stvorená nato, aby žila spoločne s inými v rodine, v spoločenstve, kde sú si všetci členovia rovní v dôstojnosti. Z tejto dôstojnosti vyplývajú ľudské práva, ako aj povinnosti, ktoré odkazujú napríklad na zodpovednosť prijímať a podporovať chudobných, chorých, marginalizovaných, každého nášho „blízkeho, blízkeho či vzdialeného v priestore a čase“.⁹

* Starostlivosť o spoločné dobro

Každý aspekt spoločenského, politického a ekonomického života nachádza svoje naplnenie, keď sa dá do služby spoločnému dobru, t. j. „súhrnu tých podmienok spoločenského života, ktoré tak spoločenstvám, ako aj jednotlivým členom umožňujú plnšie a ľahšie dosiahnuť vlastnú dokonalosť“.¹⁰ Preto musia mať naše plány a snahy vždy na zreteli dopady na celú ľudskú rodinu, zvažujúc ich následky pre terajšiu, ale aj pre budúce generácie. Pandémia Covidu-19 ukazuje, nakoľko je to pravdivé a aktuálne, lebo pri nej „sme si uvedomili, že všetci sme na jednej lodi,

⁶ *De officiis*, 1, 28, 132: PL 16, 67.

⁷ K. BIHLMEYER – H. TÜCHLE: *Storia della Chiesa, vol. I L'antichità cristiana*, Morcelliana, Brescia 1994, 447.448.

⁸ *Príhovor k účastníkom konferencie organizovanej Dikastériom pre službu integrálnemu ľudskému rozvoju pri príležitosti 50. výročia „Populorum progressio“* (4. apríl 2017).

⁹ *Posolstvo 22. zasadaniu Konferencie zmluvných strán Rámcovej dohody OSN o klimatických zmenách (COP22)*, 10. novembra 2016. Porov. OKRÚHLÝ STÔL VIACERÝCH DIKASTÉRIÍ OHLADOM INTEGRÁLNEJ EKOLÓGIE: *In cammino per la cura della casa comune. A cinque anni dalla Laudato si'*, LEV, 31. máj 2020.

¹⁰ DRUHÝ Vatikánsky koncil: pastoračná konštitúcia *Gaudium et spes*, 26.

všetci sme zraniteľní a dezorientovaní, ale zároveň dôležití a potrební, všetci sme povolani veslovať spoločne,¹¹ pretože „nikto sa nezachráni sám“¹² a nijaký izolovaný štát nedokáže zaistiť spoločné dobro pre vlastné obyvateľstvo.¹³

*Starostlivosť prostredníctvom solidarity

Solidarita vyjadruje konkrétne lásku k druhému, nie ako vágny pocit, ale ako „pevné a dôsledné rozhodnutie angažovať sa za spoločné dobro: za dobro všetkých a každého jedného, pretože všetci sme naozaj zodpovední za všetkých“.¹⁴ Solidarita nám pomáha vidieť druhého – či už ide o jednotlivú osobu, alebo v širšom zmysle o ľud či národ – nielen ako štatistický údaj alebo prostriedok, ktorý možno použiť a keď už nie je užitočný vyhodiť, ale ako blížneho; ako spoločníka na ceste, povolaného zúčastniť sa spolu s nami na hostine života, na ktorú sme všetci rovnako Bohom pozvaní.

* Starostlivosť a ochrana stvorenstva

Encyklika *Laudato si'* plne zohľadňuje vzájomné prepojenie celej stvorenej skutočnosti a zdôrazňuje potrebu počúvať zároveň volanie núdznych aj stvorenstva. Z tohto pozorného počúvania sa môže zrodiť účinná starostlivosť o zem, náš domov, a o chudobných. V tejto súvislosti chcem zopakovať, že „pocit vnútornej jednoty s ostatnými bytosťami prírody nemôže byť autentický, ak nám v srdci chýba neha, súcitiť a starosť o druhých ľudí“.¹⁵ „Pokoj, spravodlivosť a ochrana stvorenstva sú tri navzájom spojené otázky, ktoré nemožno oddeliť a zaoberať sa nimi oddelene bez toho, aby sme znovu neupadli do redukcionizmu.“¹⁶

7. Buzola na nastavenie spoločného smeru

V čase, keď vládne kultúra vyradovania zoči-voči zhoršovaniu sa nerovností v rámci štátov i medzi nimi navzájom,¹⁷ by som chcel vyzvať zodpovedných predstaviteľov medzinárodných organizácií a vlád, ekonomického a vedeckého sveta, spoločenskej komunikácie a výchovno-vzdelávacích inštitúcií, aby vzali do ruky túto „buzolu“ spomenutých princípov a dali globalizácii *spoločný smer*, „skutočne ľudské smerovanie“.¹⁸ To totiž umožňuje oceniť hodnotu a dôstojnosť

¹¹ *Chvíľa mimoriadnej modlitby v čase epidémie*, 27. marca 2020.

¹² *Tamže*.

¹³ Porov. encyklika *Fratelli tutti* (3. októbra 2020), 8; 153.

¹⁴ Sv. JÁN PAVOL II.: encyklika *Sollicitudo rei socialis* (30. december 1987), 38.

¹⁵ KONFERENCIA DOMINIKÁNSKEHO EPISKOPÁTU: pastoračný list *Sobre la relación del hombre con la naturaleza* (21. januára 1987); porov. encyklika *Laudato si'* (24. mája 2015), 92.

¹⁶ KONFERENCIA DOMINIKÁNSKEHO EPISKOPÁTU: pastoračný list *Sobre la relación del hombre con la naturaleza* (21. januára 1987); porov. encyklika *Laudato si'* (24. mája 2015), 92.

¹⁷ Porov. encyklika *Fratelli tutti* (3. októbra 2020), 125.

¹⁸ *Tamže*, 29.

každej osobe, konať spoločne a solidárne pre spoločné dobro, pozdvihujúc tých, čo trpia chudobou, chorobou, otroctvom, diskrimináciou a konfliktmi. Povzbudzujem všetkých, aby sa pomocou tejto buzoly stali prorokmi a svedkami kultúry starostlivosti, aby sa vyrovnali mnohé spoločenské nerovnosti. To však bude možné len prostredníctvom širšieho a zmysluplného zapojenia žien v rámci rodiny a každej spoločenskej, politickej a inštitucionálnej oblasti.

Buzola spoločenských princípov, ktorá je pre podporu *kultúry starostlivosti* nevyhnutná, je určujúca aj pre vzťahy medzi národmi, ktoré by mali byť inšpirované bratstvom, vzájomnou úctou, solidaritou a dodržiavaním medzinárodného práva. V tejto súvislosti treba znovu pripomenúť potrebu ochrany a podpory základných ľudských práv, ktoré sú neodňateľné, všeobecné a nerozdeliteľné.¹⁹

Rovnako potrebné je aj rešpektovanie humanitárneho práva, predovšetkým v tomto čase, keď nepretržite prebiehajú konflikty a vojny. Žiaľ, veľa regiónov a spoločenstiev si už nepamätá na dobu, keď žili v pokoji a bezpečí. Mnohé mestá sa stali akoby epicentrami neistoty: ich obyvatelia bojujú o zachovanie svojho bežného denného rytmu, pretože na nich útočia výbušnami, delostrelectvom a ručnými zbraňami bez rozdielu. Deti sa nemôžu učiť. Muži a ženy nemôžu pracovať, aby zabezpečili svoje rodiny. Núdza sa zahniezdila aj tam, kde bola dlho neznáma. Ľudia sú nútení utekať, zanechajúc nielen vlastné domovy, ale aj rodinnú históriu a kultúrne korene.

Príčiny konfliktov bývajú rôzne, ale výsledok je vždy rovnaký: deštrukcia a humanitárna kríza. Musíme sa zastaviť a pýtať sa: čo priniesol pohľad na konflikty vo svete ako na niečo normálne? A predovšetkým, ako obrátiť naše srdce a zmeniť našu mentalitu, aby sme skutočne hľadali pokoj v solidarite a bratstve?

Koľko prostriedkov sa míňa na zbrane, zvlášť tie nukleárne;²⁰ prostriedkov, ktoré by mohli byť použité na dôležitejšie priority: na zaistenie bezpečnosti ľudí, podporu mieru a integrálneho ľudského rozvoja, na boj proti chudobe, na poskytnutie zdravotnej starostlivosti. Celosvetové problémy, akými sú aktuálna pandémia Covidu-19 a klimatické zmeny, len zvýraznili spomenuté problémy. Akým odvážnym rozhodnutím by bolo „zriadiť pomocou peňazí, ktoré sa používajú na zbrane a iné vojenské náklady, „svetový fond“, ktorým by bolo možné navždy odstrániť hlad a prispieť k rozvoju tých najchudobnejších krajín“²¹!

8. Výchovou ku kultúre starostlivosti

¹⁹ Porov. *Posolstvo účastníkom medzinárodnej konferencie „Ľudské práva v súčasnom svete: výdobytky, zanedbania, popieraní“*, Rím, 10. – 11. decembra 2018.

²⁰ Porov. *Posolstvo konferencii OSN zameranej na negociáciu právne záväzného nástroja na zákaz nukleárnych zbraní, ktorý by viedol k ich úplnému odstráneniu*, 23. marca 2017.

²¹ *Videoposolstvo pri príležitosti Svetového dňa výživy 2020*, 16. októbra 2020.

Rozvoj kultúry starostlivosti si vyžaduje *výchovný proces* a buď sociálnych princípov predstavuje spoľahlivý nástroj na dosiahnutie tohto cieľa v rôznych navzájom spojených oblastiach.

- Výchova k starostlivosti začína v rodine, ktorá je prirodzeným a základným jadrom spoločnosti, kde sa učíme žiť vo vzájomných vzťahoch a rešpektovať sa. Rodina však musí žiť v podmienkach, v ktorých dokáže plniť túto životnú a nenahraditeľnú úlohu.

- Vždy v spolupráci s rodinou sa na výchove podieľajú aj ďalšie subjekty, ako sú *školy* a *univerzity*, a v istom ohľade aj *spoločenské komunikačné prostriedky*.²² Tieto majú šíriť systém hodnôt založený na uznaní dôstojnosti každej osoby; každého jazykového, etnického a náboženského spoločenstva; každého národa, na uznávaní základných práv, ktoré z neho vyplývajú. Výchova predstavuje jeden z pilierov spravodlivejšej a solidárnejšej spoločnosti.

- *Náboženstvá* vo všeobecnosti, a zvlášť *náboženský predstavitelia*, môžu zohrávať nenahraditeľnú úlohu, odovzdávajúc svojim prívržencom i širšej spoločnosti hodnoty solidarity, rešpektovania odlišnosti, prijatia a starostlivosti o najzraniteľnejších bratov. V tejto súvislosti pripomínam slová pápeža Pavla VI., ktorými sa obrátil na ugandský parlament v roku 1969: „Nebojte sa Cirkvi; ona si vás váži, vychováva čestných a oddaných občanov, nepodnecuje rivalitu a rozdelenie, snaží sa podporovať zdravú slobodu, sociálnu spravodlivosť, mier; ak má nejaké preferencie, tak je to uprednostňovanie chudobných, vzdelávanie maličkých a národov; starostlivosť o trpiacich a opustených.“²³

- Znovu povzbudzujem tých, čo sú zapojení do služby národom, vládny i nevládnym medzinárodným organizáciám, ktoré majú výchovno-vzdelávacie poslanie, a všetkých tých, čo sú rozličným spôsobom aktívni na poli vedy a vzdelávania, aby pracovali na dosiahnutí cieľa „otvorenejšej a inkluzívnejšej výchovy, schopnej trpezlivo počúvať a vo vzájomnom rešpekte viesť konštruktívny dialóg“.²⁴ Želám si, aby táto výzva, adresovaná v kontexte *Celosvetového paktu o výchove*, našla široké uznanie a prijatie.

9. Neexistuje mier bez kultúry starostlivosti

Kultúra starostlivosti ako spoločné, solidárne a participačné úsilie o ochranu a podporu dôstojnosti a dobra pre všetkých; ako schopnosť zaujímať sa, venovať pozornosť, spolucítiť, zmieriť sa a uzdraviť; schopnosť vzájomného rešpektu a vzájomného prijatia predstavuje

²² Porov. BENEDIKT XVI.: „*Vychovávať mladých k spravodlivosti a pokoju*“, *Posolstvo na 45. svetový deň pokoja*, 1. január 2012 (8. december 2011), 2; „*Premôž ľahostajnosť a vydoby pokoj!*“, *Posolstvo na 49. svetový deň pokoja*, 1. januára 2016 (8. december 2015), 6.

²³ *Príhovor k poslancom a senátorom Ugandy*, 1. augusta 1969.

²⁴ *Posolstvo pri príležitosti zverejnenia Celosvetového paktu o výchove*, 12. septembra 2019: *L'Osservatore Romano*, 13. septembra 2019, s. 8.

privilegovanú cestu na budovanie pokoja. „V mnohých častiach sveta sú potrebné cesty pokoja, ktoré povedú k zahojeniu rán, treba majstrov pokoja ochotných spúšťať s dôvtipom a odvahou procesy uzdravenia a obnoveného stretnutia.“²⁵

V tomto čase, v ktorom loďka ľudstva, zmietaná búrkou krízy, namáhavo napreduje v hľadaní pokojnejšieho a jasnejšieho horizontu, nám môže kormidlo dôstojnosti ľudskej osoby a „buzola“ základných sociálnych princípov pomôcť navigovať ju bezpečným a spoločným smerom. Ako kresťania majme stále zrak obrátený na Pannu Máriu, Hviezdu morskú a Matku nádeje. Všetci spoločne pracujme na tom, aby sme napredovali k novému horizontu lásky a pokoja, bratstva a solidarity, vzájomného prijatia. Neupadnime do pokušenia nezáujmu o druhých, osobitne o tých najslabších; nezvyknime si ignorovať druhých,²⁶ ale každý deň sa usilujme vytvárať konkrétne „spoločenstvo bratov a sestier, ktorí sa navzájom akceptujú a jeden o druhého starajú“.²⁷

Vo Vatikáne 8. decembra 2020

František

²⁵ Encyklika *Fratelli tutti* (3. októbra 2020), 225.

²⁶ Porov. *tamže*, 64.

²⁷ *Tamže*, 96; porov. „Bratstvo ako základ a cesta k pokoju“, *Posolstvo pri príležitosti 47. svetového dňa pokoja, 1. januára 2014* (8. december 2013), 1.